

Wrocław, 3 maja 2021 r.

Dr hab. Adam Kwieciński
Katedra Prawa Karnego Wykonawczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

Recenzja

**rozprawy doktorskiej mgr Moniki Cendrowskiej
pt. „Zadania i pozycja prawna kuratora sądowego w toku wykonywania
kary ograniczenia wolności”,
Wrocław 2021 r., ss. 218**

I

Dysertacja doktorska przygotowana przez Mgr Monikę Cendrowską koncentruje się wokół niezwykle złożonej problematyki wykonywania kary ograniczenia wolności. Autorka postanowiła poddać analizie tytułową sankcję w perspektywie udziału w procesie jej realizacji kuratora sądowego. Jednocześnie zdecydowała, aby ten udział był rozpatrywany w szerokim ujęciu, zakreślonym przez zadania i pozycję prawną jaką przypisał mu w tym postępowaniu ustawodawca.

Poza jakimkolwiek sporem pozostaje doniosłość i aktualność wybranego przez Doktorantkę za przedmiot rozważań zagadnienia. Kara ograniczenia wolności od chwili jej wprowadzenia do polskiego porządku prawnokarnego skupia na sobie zainteresowanie praktyków jak i teoretyków prawa karnego. Jest ono związane po części z przypisywanym jej potencjałem wychowawczym, możliwościami co do jej indywidualizacji i elastyczności w postępowaniu wykonawczym. Potencjał ten jest szczególnie zauważalny w zestawieniu z karą pozbawienia wolności, której zarzuca się oprócz niskiej skuteczności wiele dalszych negatywnych konsekwencji. Wady izolacji więziennej tj. deprywacja, prizonizacja, nasilenie ryzyka dalszej demoralizacji, kosztowność wykonania, zerwanie korzystnych więzi środowiskowych sprawcy, nakazywały poszukiwania alternatywnych środków zwalczania drobnej i średniej przestępczości. Taką właśnie rolę przypisywano w stosunku do krótkoterminowych kar pozbawienia wolności karze ograniczenia wolności.

Wydawało się, iż w krajach takich jak Polska po 1989 roku rola kary opartej na pracy społecznej wzrosła jeszcze bardziej wraz z obserwowanym kryzysem systemów penitencjarnych oraz ogólnym zubożeniem społeczeństw i zakładanymi w związku z tym

niskimi możliwościami wykorzystania grzywny. Jednak przez długi czas kara ograniczenia wolności nie była w stanie realnie odgrywać w polityce karnej zadań przypisywanych jej jako sankcji pośredniej między karą pozbawienia wolności a karą grzywny. Jej udział w ogólnej liczbie skazań za przestępstwa nadal kształtował się na dalece niesatysfakcjonującym pułapie. Liczne nowelizacje prawa karnego, jakie dokonywały się na przestrzeni ostatnich lat, starały się odwrócić ten niekorzystny trend. Coraz częściej ustawodawca zdawał sobie sprawę, iż klucz do poprawy sytuacji znajduje się w odpowiednim ukształtowaniu przepisów postępowania wykonawczego oraz wypracowaniu efektywnego modelu organizacyjnego dla realizacji tej kary.

Wydaje się, iż trudno o lepszy moment na eksplorację tematu kary ograniczenia wolności. Mgr Monika Cendrowska przygotowała swoją pracę po wejściu w życie fundamentalnych zmian obejmujących tę instytucję. Zarówno Ustawa z dnia 20 lutego 2015 roku o zmianie ustawy- Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw oraz Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy- Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw znacząco przemodelowały tę sankcję i wpłynęły na proces jej wykonywania. Jak zauważa we *Wstępie* sama Autorka zmiany te „*postawiły przed sądownictwem wiele wyzwań organizacyjnych*”, dalej konkluduje, że dotyczą one głównie służby kuratorskiej, która „*skupia w istotnej mierze efekty zmian w obszarze wykonawstwa, związane z koniecznością zapewnienia sprawnej organizacji przy wykonywaniu kary ograniczenia wolności*” (s. 6). W efekcie sądy zostały zwolnione z wielu uciążliwych dla nich obowiązków, głównie o charakterze nadzorczym, a na kuratora sądowego scedowano większość zadań organizacyjno-kontrolnych dotyczących tej kary.

Powyższe ustalenia dowodzą nie tylko trafności wyboru kary ograniczenia wolności jako zasadniczego przedmiotu badań w pracy, ale uzasadniają przyjętą przez jej Autorkę perspektywę, w której sankcja ta jest analizowana przez pryzmat zadań i pozycji kuratora sądowego. Wydaje się, iż szczególnie po ostatnich zmianach w prawie, takie podejście zasługuje na aprobatę. Tym bardziej, iż wieloletnie doświadczenie zawodowe Mgr Moniki Cendrowskiej jako kuratora sądowego daje nadzieję na to, iż odpowiednio naświetlone zostaną aspekty praktyczne opisywanej instytucji, mogące umknąć badającym je teoretykom.

Analiza działalności służby kuratorskiej musi uwzględniać szeroki kontekst jej funkcjonowania. Służba ta, mimo sądowej afiliacji, skupia w swoich szeregach pedagogów, psychologów a tylko w niewielkiej części prawników. Spektrum jej zadań jest niezwykle szerokie i w przypadku kuratorów dla dorosłych koncentruje się wokół społecznej readaptacji skazanych. Oznacza to, iż analiza ta jest zadaniem w równym stopniu interesującym co nietatwym, szczególnie dla badacza niewyposażonego w profesjonalną wiedzę o podstawowych mechanizmach funkcjonowania człowieka. Szczęśliwie w recenzowanej dysertacji doktorskiej dostrzegalne jest doświadczenie zawodowe Autorki a zarazem

umiejętność swobodnego poruszania w zagadnieniach z obszaru tych dziedzin wiedzy. Rzetelność badań naukowych wymaga zapewnienia obiektywizmu formułowanych przez badacza sądów i opinii, co w przypadku oceny pracy swojej grupy zawodowej może budzić określone obawy. Niemniej jednak wydaje się, iż także z tym zadaniem Mgr Cendrowska poradziła sobie dobrze, zachowując w swoich ocenach potrzebny dystans jednocześnie spożytkowując posiadane doświadczenie zawodowe dla wzbogacenia treści rozprawy doktorskiej.

Kolejnym argumentem przemawiającym za trafnością wyboru tematu jest problem swoistej luki, zarówno w literaturze jak i w orzecznictwie, która wytworzyła się w związku z nowelizacją ustaw karnych, jaka miała miejsce w latach 2015 - 2016. Kara ograniczenia została wówczas poważnie przemodelowana przez ustawodawcę. Skala zmian normatywnych powoduje, iż częściowo stały się bezużyteczne poglądy wypracowane dotychczas w doktrynie oraz w judykaturze. Tym bardziej oczekiwane są wyniki projektów badawczych realizowanych w nowych realiach normatywnych, których ustalenia mogą być następnie traktowane w kategoriach wykładni nowych przepisów. Ponadto dotychczasowe badania w tej przestrzeni koncentrowały się raczej wokół zagadnień cząstkowych.

Warto przypomnieć, iż w krajowej literaturze przedmiotu po 1997 roku mamy nadal niedosyt pozycji monograficznych, które całościowo naświetlałyby tą problematykę. Nie ma ani jednej książki pozycjonującej w centrum analizy kary ograniczenia wolności rolę jaką odgrywa w jej wykonaniu kurator sądowy. A większość z tych, które kompleksowo podejmowałyby problematykę tej kary (J. Zagórski, *Orzekanie i wykonywanie kary ograniczenia wolności oraz pracy społecznie użytecznej w Polsce w świetle analizy przepisów i wyników badań*, Warszawa 2003 r.; R. Giętkowski, *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, Warszawa 2007 r.; A. Ornowska, *Kara ograniczenia wolności*, Warszawa 2013 r.; A. Kwieciński (red.), *Teoretyczne i praktyczne aspekty wykonywania kary ograniczenia wolności*, Wrocław 2016 r.) po licznych zmianach legislacyjnych straciły na swej aktualności.

Wszystkie te powody przekonują o trafności podjętych przez Autorkę eksploracji naukowych i wyniesienia roli kuratora sądowego w procesie wykonania kary ograniczenia wolności do rangi tematu rozprawy doktorskiej. Wskazując z jednej strony na istotność tytułowego zagadnienia, a z drugiej na potrzebę rozwiązania szeregu rozbieżności istniejących na polu dogmatycznym i w praktyce wykonywania tej sankcji, każdą próbę poszerzenia wiedzy w tej przestrzeni należy uznać za pożądaną.

Przedmiot i zakres rozprawy doktorskiej został nakreślony przez samą Autorkę w jej *Wstępie* (s. 6). Zgodnie z Jej słowami „w niniejszej dysertacji przedstawiono zadania i pozycję prawną kuratora sądowego w toku wykonywania kary ograniczenia wolności.” Dalej Mgr Cendrowska stara się wyjaśnić dlaczego niektóre ustalenia dokonane w pracy doktorskiej nie przystają do obecnie obowiązującego stanu prawnego w tym zakresie („Już po zakończeniu niniejszej pracy doktorskiej nastąpiły zmiany w zakresie obowiązywania przepisów dotyczących kary ograniczenia wolności, a tym samym roli kuratora w zakresie wykonania tejże kary”). Zważywszy na tempo zmian w zakresie regulacji stosowania i wykonywania tej sankcji, z jakim mieliśmy do czynienia w ostatnim czasie wyjaśnienia takie, przynajmniej w odniesieniu do części teoretycznej rozprawy, wydają się zbędne. Z pewnym smutkiem należy bowiem skonstatować, iż praktyka taka staje się naturalnym elementem procesu legislacyjnego. Nakłada ona na autorów prac naukowych żmudny obowiązek aktualizacji ich treści tudzież skonfrontowania rozwiązań nowych z uprzednio obowiązującymi. Wydaje się, iż temu wyzwaniu w większości Pani Mgr Monika Cendrowska sprostała. Osobną kwestią pozostaje natomiast możliwość praktycznego wykorzystania wyników badań empirycznych zrealizowanych z kilkuletnim opóźnieniem.

Tak szerokie ujęcie przedmiotu rozprawy pozwala mieć nadzieję, iż tytułowe zagadnienie zostanie omówione kompleksowo, nie tracąc z pola widzenia kwestii zasadniczych. W tym miejscu wypada zastrzec, iż przy tak zakreślonym temacie, konieczna była niezwykle staranna selekcja treści, które staną się przedmiotem analizy w poszczególnych częściach dysertacji doktorskiej. Nie sposób bowiem, przy tak obszernej i złożonej instytucji jaką jest kara ograniczenia wolności, poruszyć w pracy wszystkich zagadnień pozostających w spektrum tego tematu. O tym, że Autorka sprostała temu wyzwaniu przekonuje czytelnika już na początku lektura spisu treści pracy.

Odnosząc się do samej systematyki pracy to z satysfakcją należy odnotować, iż Autorka zasadniczą osią rozważań uczyniła proces wykonywania kary ograniczenia wolności. Wokół niego koncentruje całokształt analiz normatywnych w zakresie rozwiązań krajowych odnoszących się do tej sankcji oraz jej ocenę dokonaną z perspektywy nauk empirycznych. W żadnym z przedstawionych do oceny rozdziałów nie zapomniano jednak, iż kara ta jest analizowana z pozycji zadań i roli jakie w tym procesie prawodawca wyznaczył sądowym kuratorom.

Przedmiotem zainteresowania Autorki w pracy są kolejno: *Instytucja kuratora sądowego* (Rozdział I), *Wykonywanie kary ograniczenia wolności* (Rozdział II), *Kurator sądowy a inni uczestnicy postępowania w zakresie wykonywania kary ograniczenia wolności-uwagi porządkujące* (Rozdział III). Pracę wieńczy część badawcza poświęcona

Funkcjonowaniu kurateli sądowej w praktyce- badania ankietowe kuratorów zawodowych (Rozdział IV) oraz Obrazowi orzekania i praktyce wykonywania kary ograniczenia wolności na podstawie akt sądowych oraz statystyk Sądu Okręgowego we Wrocławiu (rozdział V).

Na konstrukcję pracy, poza pięcioma problemowymi rozdziałami, składa się: wstęp, zakończenie, bibliografia, wykaz aktów prawnych oraz spis tabel. Taka konstrukcja pracy zasługuje na ogólną aprobatę, poszczególne jednostki redakcyjne są logicznie ze sobą zestawione, zapewniają czytelnikowi płynne i stosunkowo łatwe zaznajomienie się z danym zagadnieniem zachowując przy tym właściwy tok wywodu. Niewielkie zastrzeżenia można mieć co do braku wyodrębnienia wykazu orzecznictwa sądowego oraz intytulację wykazu aktów normatywnych sugerującą, iż znajdują się tam tylko pozycje dotyczące pracy kuratorów sądowych. Mimo tych drobnych uwag wybór i układ treści, które stały się podstawą konstrukcji pracy nie pozostawia wątpliwości, iż Mgr Monika Cendrowska nie tylko swobodnie porusza się w tytułowej problematyce oraz dysponuje wystarczającą wiedzą, która upoważnia ją do samodzielnej selekcji zagadnień najważniejszych do analizy w ramach przedstawionego tematu.

Analizowane w rozprawie Mgr Cendrowskiej zagadnienia opierają się na literaturze obejmującej ponad 278 pozycji piśmienniczych oraz na 48 aktach prawnych. Taki wolumen można uznać za wystarczający. Należy pamiętać, iż sama Autorka bardzo szeroko zakreśliła ramy swoich eksploracji naukowych, co automatycznie powodować winno odpowiedni przyrost ilościowy źródeł. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza bogactwo źródeł dotyczących działalności kuratorskiej służby sądowej. Pewnym dysonansem w kontekście poruszanego tematu zasadniczego (kara ograniczenia wolności i jej wykonywanie) jest z pewnością niezwykle szczupłe, wręcz symboliczne wykorzystanie istniejącego orzecznictwa sądowego. Wprawdzie nie jest ono tak rozległe jak w odniesieniu do wielu innych instytucji prawa karnego i karnego wykonawczego (przerwa, odroczenie, warunkowe zwolnienie) to jednak nie brak wśród nich interesujących judykatów, których konkluzje warto przybliżyć czytelnikom.

Rzetelność naukowa opiera się jednak nie o ilość użytej literatury czy innych źródeł, ale o ich odpowiednią selekcję i staranny dobór pod kątem przydatności do analizy naukowej danego zagadnienia. Z tej próby Autorka wychodzi zwycięsko. W pracy użyto publikacji najnowszych, nierzadko trudno dostępnych, jednak zawsze takich, które są istotne dla rozstrzyganych kwestii. Nie pominięto przy tym najważniejszych opracowań w zakresie opisywanej instytucji, które choćby z racji ostatniej nowelizacji straciły walor swej aktualności, zamieszczając je we właściwych miejscach rozprawy, ukazując często w ten sposób ewolucyjne dochodzenie do obowiązujących regulacji.

Z pozytywną oceną musi spotkać się staranność, z jaką został przygotowany tekst dysertacji doktorskiej Mgr Cendrowskiej. Z satysfakcją należy odnotować, iż Autorka zadbała, aby język, którego używa w pracy charakteryzował się wysoką kulturą słowa, unika zarówno

uproszczeń jak i przesadnych ozdobników, używa poprawnego języka prawniczego. Dzięki temu lektura pracy sprawia czytelnikowi przyjemność. Oczywiście, w pracy można odnaleźć błędy i niezręczności stylistyczne, zdarzające się w większości prac naukowych tego rodzaju. Nieliczne uchybienia tej natury nie mogły zaważyć na ogólnie wysokiej ocenie tej strony rozprawy doktorskiej.

III

Ocena konkretnych części przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej musi być poprzedzona uwagą natury ogólnej. Zazwyczaj w pracach naukowych tego rodzaju, obok fragmentów rzetelnie uzasadnionych, opartych na bogatym materiale źródłowym i bezbłędnych merytorycznie znaleźć można miejsca, gdzie wywody autora są słabiej uargumentowane albo prowokują do polemiki. Jest tak zwłaszcza wtedy, kiedy rozprawa dotyczy kontrowersyjnych i aktualnych problemów. Niewątpliwie z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku tytułowej sankcji.

Sformułowane poniżej w niewielkiej liczbie uwagi krytyczne są raczej efektem rozbudzonej w toku lektury dysertacji Mgr Moniki Cendrowskiej ciekawości naukowej i chęcią postawienia dalszych pytań, często wykraczających poza ustalony zakres pracy, a nie poszukiwaniem potknięć młodego badacza. Niewątpliwym atutem rozprawy naukowej jest przecież to, iż nie budzi ona obojętności, ale zaciekawienie odbiorcy. Tylko takie podejście napędza dyskurs naukowy, inicjuje dalsze badania wokół danej instytucji a w efekcie przyczynia się do rozwoju nauki.

Właściwym posunięciem było przeznaczenie jednego rozdziału pracy doktorskiej na scharakteryzowanie instytucji kuratora sądowego. Dobrze się też stało, iż Autorka zdecydowała, aby rozważania na ten temat zamieścić na początku pracy. Dzięki takiemu zabiegowi część merytoryczną pracy otwierają rozważania o pierwszoplanowym dla omawianego tematu znaczeniu. Przybliżenie zasad funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej jest niezbędnym punktem wyjścia dla dalszych, szczegółowych analiz dotyczących zagadnienia wykonywania kary ograniczenia wolności. W ramach rozdziału pierwszego recenzowanej pracy czytelnik ma szansę poznać ewolucję kurateli sądowej w Polsce, jej strukturę organizacyjną, zadania i istotę pracy kuratorów, prawa i obowiązki tej grupy zawodowej. Nie pominięto także zagadnień związanych z Kodeksem etyki kuratora oraz omówiono rolę kuratora jako organu postępowania wykonawczego.

W stosunku do tej części pracy nasuwa się kilka uwag. Po pierwsze do rozważenia przez Autorkę (w przypadku ewentualnej publikacji pracy) pozostawiam potrzebę rozszerzenia, nawet w niewielkim zakresie, ewolucji kurateli w Polsce (Rozdział 1.1.) o elementy wiążące ją z historią powstania tej służby na świecie. Wydaje się, iż byłoby to

wzbogaceniem pracy, gdyż tego rodzaju wiadomości mogą być interesujące dla prawników zajmujących się prawem karnym. W rozdziale o strukturze kurateli (1.2.) pojawił się akt prawny określony jako „aktualny”, który nie dość, że takim nie był to jeszcze zdążył być kilkakrotnie zastąpiony przez nowsze regulacje (*Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 16 października 2002 r. w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości*). Niestety takie przeoczenie w rozdziale pierwszym jeszcze się zdarzyło (Por. przypis nr 56, s. 29). Wysoko oceniam natomiast sposób omówienia zadań kuratorów (1.3.) oraz przepisów regulujących ich pozycję prawną w postępowaniu wykonawczym (1.4.). Autorka zebrała z różnych aktów prawnych przepisy regulujące tę materię oraz dokonała ich ciekawej analizy pod kątem realizowanego przez nią tematu. Co oczywiste skupiła się w swojej analizie na kuratorach dla dorosłych, eksponując rolę jaką odgrywają oni w procesie wykonywania orzeczeń sądów karnych. Tym bardziej oczekiwać należało rozbudowania rozważań dedykowanych kuratorowi jako organowi postępowania wykonawczego (1.6.). Z wielką satysfakcją odnotowałem to, iż w pracy pojawiła się część dedykowana zasadom etyki zawodowej, jakimi w swojej pracy winni kierować się kuratorzy sądowi. Jak ważne to zagadnienie dla samych kuratorów świadczy fakt, iż niejednokrotnie swoją pracę określają oni jako misję.

Generalnie sama charakterystyka *Instytucji kuratora sądowego* jest syntetyczna, oparta zasadniczo o właściwy dobór literatury, zakończona właściwie zbudowanymi wnioskami wiążącymi ją z tematyką rozprawy. Wnioski, które Autorka formułuje w kontekście omawianego rozdziału świadczą o Jej dojrzałości naukowej i udowadniają, iż decyzja o omówieniu kary ograniczenia wolności przez pryzmat roli jaką odgrywa przy jej wykonaniu kurator sądowy była z całą pewnością starannie przemyślana.

Rozdział drugi recenzowanej dysertacji otwierają niezwykle interesujące rozważania na temat założeń aksjologicznych i polityczno-kryminalnych kary ograniczenia wolności (2.1.). Dalej Mgr Monika Cendrowska przekonująco dowodzi, iż to rolą tej sankcji jest społeczna readaptacja skazanego rozumiana nie jako obowiązek, któremu musi poddać się skazany, ale jako jego uprawnienie, a więc tylko ofertę ze strony organu wykonującego orzeczenie, z której skazany nie musi skorzystać (s. 56). Autorka prawidłowo zestawia cel tej sankcji określony w art. 53 KKW z celami wykonywania kary pozbawienia wolności z art. 67 KKW, wyciągając poprawnie wnioski o upodmiotowieniu skazanych w procesie wykonawczym oraz wzbudzeniu u nich poczucia odpowiedzialności ze swoje życie- jako wspólnym zadaniem tych sankcji w kodyfikacji karnej z 1997 roku. Właściwie diagnozuje także bariery, które mogą przeszkadzać osiągnięciu tych celów.

W kolejnych podrozdziałach (2.3-2.8) Pani Mgr Cendrowska przybliżyłszy zawile aspekty postępowania wykonawczego w przedmiocie kary ograniczenia wolności. Jak sama słusznie podkreśla we *Wstępie* do swojej dysertacji „jedną z kluczowych właściwości tej kary jest jej

elastyczność” (s. 4). Cecha ta pozwala na daleko idącą modyfikację treści kary ograniczenia wolności w postępowaniu wykonawczym. Powoduje to z jednej strony znaczącą rozbudowę i skomplikowanie tego postępowania a z drugiej nakłada na jego organy, w tym zwłaszcza na kuratora sądowego, dodatkowe obowiązki. W ramach tej części Autorka podjęła się analizy tak istotnych zagadnień jak: zwolnienie z reszty kary w trybie art. 83 KK, uznanie kary ograniczenia wolności za wykonaną (art. 64 KKW), zamiana tej kary na sankcję zastępczą, przerwa i odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności czy inne zagadnienia modyfikacji treści orzeczenia. Zważywszy na stopień skomplikowania tych regulacji dokonana analiza należy uznać za zadowalającą. Widoczna w niej jest praktyczna znajomość tego fragmentu postępowania wykonawczego, choćby w postaci położenia akcentu na te jego elementy, które w praktyce wykonawczej przysparzają najwięcej trudności podmiotom uczestniczącym w wykonaniu tej kary.

Bardzo dobrze, iż w pracy wydzielono osobną część na omówienie zmian nowelizacyjnych w zakresie stosowania i wykonywania tytułowej sankcji. Reforma z lat 2015-2016 znacząco przemodelowała karę ograniczenia wolności. Początkowe związanie jej z systemem dozoru elektronicznego ustawodawca po niespełna roku funkcjonowania tego rozwiązania sam ustawodawca uznał za błąd i zaniechał nowej, rozbudowanej formuły kary ograniczenia wolności. W ramach tej części Mgr Cendrowska nie tylko przybliżyła zmiany będące efektem toczącego się wówczas dynamicznie procesu legislacyjnego, ale nie stroni także od ich skomentowania w perspektywie wpływu na efektywność wykonania kary ograniczenia wolności. Wysoko ocenić należy także analizę roli i miejsca jakie w ramach tych zmian przypisano od kuratorowi sądowemu (s. 99-101).

W przypadku skierowania pracy do druku chciałbym zasugerować Autorce wprowadzenie do rozdziału drugiego dwóch niewielkich zmian. Pierwsza ma charakter jedynie techniczny i dotyczy układu pracy. Wydaje się bowiem, iż rozważania dotyczące charakteru i miejsca kary ograniczenia wśród innych kar (podrozdział 2.9) lepiej będą komponować się z (po) podrozdziałem 2.1. (Kara ograniczenia wolności- założenie aksjologiczne i polityczno-kryminologiczne). Druga propozycja dotyczy omówienia w osobnej części, choćby skrótowo, wrocławskiego kaskadowego modelu wykonywania kary ograniczenia wolności. Ten lokalny, autorski program zyskał wśród kuratorów wielu zwolenników i dobrze by było, aby stał się obiektem żywej dyskusji także poza środowiskiem kuratorskim.

W ostatnim rozdziale dogmatycznym zdecydowano się na omówienie zadań wszystkich uczestników postępowania w zakresie wykonania kary ograniczenia wolności. Na końcu tego rozdziału osobno przedstawiono prawa i obowiązki skazanego na tę karę. Wydaje się, iż wydzielenie tych treści poza rozdział drugi było bardzo dobrym posunięciem. Praca dzięki temu zabiegowi zyskała na przejrzystości a kwestie podziału kompetencji między poszczególnymi podmiotami zostały odpowiednio wyeksponowane przez Autorkę.

Rozważania zawarte w tym rozdziale są także merytorycznie poprawne, a wyciągane wnioski mogą posłużyć jak materiał do doskonalenia praktyki wykonawczej i poprawy rozwiązań legislacyjnych. Mgr Monika Cendrowska po raz kolejny udowodniła, iż jej doświadczenie zawodowe pozwala na intuicyjną selekcję treści najistotniejszych dla sprawnego funkcjonowania kary ograniczenia wolności i rozstrzygnięcia kwestii najtrudniejszych w tej przestrzeni.

Na szczególną aprobatę zasługuje włączenie w rozważania rozdziału trzeciego raportów Najwyższej Izby Kontroli z przeprowadzonej w 16 urzędach miast i gmin oraz 20 podmiotach zatrudniających kontroli ich działalności w zakresie zapewnienia skazanym warunków do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w ramach kary ograniczenia wolności. Ten niezwykle interesujący materiał pozwala na wskazanie obszarów, które mogą być potencjalnie zaniedbane lub stanowić źródło pogorszenia efektywności wykonywania tej kary.

Z podobną, wysoką oceną musi spotkać się część pracy dedykowana statusowi prawnemu osoby, wobec której kara ograniczenia wolności jest wykonywana. Doktorantka właściwie rozumie znaczenie jakie regulacjom praw i obowiązków skazanych nadała kodyfikacja karna z 1997 roku. Ta niezwykle wrażliwa materia została przez ustawodawcę znaczącą rozbudowana i obudowana mechanizmami ochronnymi. W ramach uwag mógłbym jedynie zaproponować korzystanie z najnowszych wersji komentarzy do tych przepisów.

Część badawcza pracy, na którą składają się dwa rozdziały, została przygotowana niezwykle starannie. Autorka postawiła przed sobą ambitne zadanie. Po pierwsze skierowała do wszystkich kuratorów zawodowych dla dorosłych z trzech wrocławskich sądów rejonowych obszerne ankiety. Ich wyniki stanowią bez wątpienia cenny materiał badawczy dający informacje osoboznawcze odnośnie tej grupy zawodowej i jej przygotowania do pełnienia funkcji kuratora zawodowego. W dalszej kolejności skierowano do respondentów serię pytań dotyczących praktycznych aspektów związanych z wykonywaniem kary ograniczenia wolności. Autorka podejmuje w nich najbardziej aktualne i zarazem najtrudniejsze kwestie z jakimi w trakcie wykonywania swojej pracy spotykają się kuratorzy (tj. poczucie bezpieczeństwa przy wykonywaniu obowiązków służbowych, przygotowanie do pracy z osobami uzależnionymi bądź z zaburzeniami psychicznymi oraz współpracy z innymi podmiotami przy wykonywaniu kary ograniczenia wolności).

Rozdział czwarty to prawdziwe bogactwo wiedzy na temat barier i potencjalnych możliwości usprawnienia postępowania wykonawczego w przedmiocie tytułowej sankcji. Dowiadujemy się z jego treści m.in. o opiniach kuratorów na temat współpracy ze skazanymi czy zakładami pracy, trudnościach w kontakcie ze skazanym, przebiegu szeregu postępowań incydentalnych, jakie mają miejsce w trakcie wykonywania kary ograniczenia wolności. Całość zamyka obszerna statystyka dotycząca obsady kuratorskiej we wrocławskich sądach w latach

2007-2019. Ten optymizm w zakresie bogactwa materiału badawczego studzi nieco ogólna ocena kary ograniczenia wolności dokonana przez kuratorów, gdzie tylko nieco ponad połowa respondentów stwierdziła, iż kara ta w obecnym kształcie postępowania wykonawczego jest w stanie efektywnie wypełnić cele stawiane przed nią przez ustawodawcę. Pokazuje to niewątpliwie jak duża przestrzeń w zakresie porządku prawnego i organizacji procesu jej wykonywania wymaga zreformowania.

Z podobnie wysoką oceną spotkać się musi Rozdział piąty dysertacji Mgr Moniki Cendrowskiej. Autorka zaprojektowała bowiem rozległe badania aktowe zarówno w sądach rejonowych, jak i statystyczne w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu. Ostatecznie badaniami objęto aż 453 sprawy, w których stosowana była kara ograniczenia wolności. Akta dotyczyły spraw z lat 2000-2009, co było podyktowane ich dostępnością. Badania prowadzone były przy wykorzystaniu specjalnie skonstruowanego kwestionariusza.

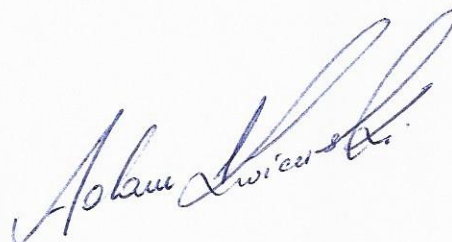
Uzyskane z nich dane pozwoliły Autorce na zbudowanie szczegółowej sylwetki skazanego na karę ograniczenia wolności (Rozdział 5.2.) oraz co szczególnie cenne w kontekście badania efektywności postępowania wykonawczego dostarczyły danych na temat aktywności kuratora w jego trakcie poprzez analizę składanych wniosków o wszczęcie postępowań incydentalnych (Rozdział 5.3.). Całość materiału udostępnionego w ramach tej części pracy otwiera znakomite pole do ich konfrontacji z danymi uzyskanymi w ramach ankiet kierowanych do kuratorów a w dalszej kolejności z wnioskami sformułowanymi w ramach analizy dogmatycznej. Z tej perspektywy badania mgr Moniki Cendrowskiej wyróżniają się na tle dotychczasowych eksploracji naukowych w przestrzeni kary ograniczenia wolności. Z pewnością wartościowym zabiegiem, jaki Doktorantka stosuje prezentując swoje ustalenia badawcze, są próby zestawienia swoich wyników z ustaleniami innych autorów (s. 125). Oczywiście tam, gdzie to jest możliwe.

W *Zakończeniu* pracy a także we wnioskach z badań Autorka formułuje szereg ocen odnośnie praktyki i regulacji prawnych w przedmiocie tytułowego zagadnienia, jednocześnie stawia wnioski, które można odczytywać jako postulaty poprawy sytuacji w zakresie wykonywania kary ograniczenia wolności. Przedstawione oceny i postulaty korespondują z rozważaniami zawartymi w poszczególnych rozdziałach dysertacji. Są na ogół dobrze uzasadnione i w razie potrzeby mogą z powodzeniem stać się podstawą zmian organizacyjnych w zakresie wykonywania tytułowej sankcji oraz reformy regulacji prawnych w tym zakresie. Wydaje się, iż badania podjęte przez Autorkę powinny stać się inspiracją do ich cyklicznego powtarzania dla ciągłego monitorowania efektywności realizacji tej perspektywistycznej sankcji jaką jest bez wątpienia kara ograniczenia wolności.

IV

W związku z powyższym uważam, że praca *Zadania i pozycja prawna kuratora sądowego w toku wykonywania kary ograniczenia wolności* stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Pani Mgr Monika Cendrowska wykazała w niej opanowanie wiedzy teoretycznej z zakresu nauk penalnych oraz udowodniła, że posiada umiejętności do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Na tej podstawie stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani Mgr Moniki Cendrowskiej odpowiada kryteriom określonym w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z dnia 16 kwietnia 2003, nr 65, poz. 595 z późn. zm.) i uzasadnia to dopuszczenie jej do dalszego postępowania w przewodzie doktorskim.

A handwritten signature in blue ink, reading "Adam Świerka". The signature is written in a cursive style with a large, stylized initial 'A'.